

Levensverhaal van Maria Brandsma, geboren 14 oktober 1911 te Joure

Maria is genoemd naar haar grootmoeder van moederszijde: **Maria Karstes Zwarteveen**. Haar roepnaam is: **Marie**.

Over haar leven vertelt zij nu het volgende verhaal dat zoals begrijpelijk uit hoogtepunten bestaat die zij zich nog goed herinnert en bij overlevering van vader en moeder nog weet.

Opmerking

Zowel Marie als Rindert beschrijven hun belevenissen vanaf hun jeugd tot heden en dan is het onvermijdelijk dat dezelfde gebeurtenis die hen heugt door beiden beschreven wordt of wel genoemd.

Als baby van ruim 12 pond ben ik ter wereld gekomen en ben mijn hele leven fors en stevig gebleven.

Toen ik zo'n 4 à 5 jaar was, begon ik bewuster alles te beleven en herinner mij nog goed de 'trek' met Hait en Mem en twee zussen naar Brabant, waar Hait als grenswacht in mobilisatie lag tijdens de Eerste Wereldoorlog van 1914 – 1918. Het verblijf daar in Goirle kan ik mij nog goed herinneren. Nog zie ik het grote witte gebouw, een schuur waarbij een grote bruinrieten kinderwagen voor een tweeling dagelijks in de zon staan. In het hof stonden kersebomen waarvan de vruchten geplukt werden. Wij waren als kinderen met z'n drieën: Makke, ikzelf en Aaltje als kleine baby. Ook de terugkomst in Joure heugt me nog als de dag van gisteren.

Als een gezond meisje groeide ik op in een evenredig en vlijtig gezin waar veel gezongen en gespeeld werd. Ik kreeg er twee broers bij, maar moest mijn oudste zus Makke verliezen. Zo waren we met z'n vieren: Marie, Aaltje, Lykele en Rindert.

Ik weet nog wel dat Lykele erg dik was en bleek van kleur. Op een zaterdagmorgen holde hij om de tafel en viel toen zomaar flauw. De dokter is er toen nog bij gehaald. Het bleek dat hij erge Engelse ziekte had. In de stoep voor ons huis werd een zandbak voor hem gemaakt.

Rindert kwam midden in de winter. Toen die op komst was, werd ik 's nachts op de arm van Hait naar Beppe Makke gedragen, die vlakbij ons woonde. Bij Beppe, die met een witbonte 'zakdoek' om het hoofd in een bedstede lag te slapen, werd ik neergelegd. Ik was stervensbang voor haar in deze situatie en kon niet goed in slaap komen.

Het zal, denk ik, in 1919 geweest zijn dat naar aanleiding van de sluiting van de Vrede van Versailles, het einde van de Eerste Wereldoorlog, in Heerenveen omstreeks Pinksteren wat te doen was wat met vliegtuigen te maken had en waar Hait graag naar toe wilde. Nog zie ik het beeld voor ogen: Hait in zijn trouwpak achter de hoge kinderwagen lopen op weg naar Heerenveen. Zijn bolhoed lag tussen de beide jongens Lykele en Rindert in. Moeder, Aaltje en ik, wij waren met de tram en haalden Vader ter hoogte van Oudehaske in.

In 1921 zijn we verhuisd naar Westermeer dat tegen Joure aanlag en nu nauwelijks meer genoemd wordt. In de Patrimoniumstraat kregen we een mooi, groot huis met achter een flinke tuin met een aangrenzende sloot en voor huis een veel kleinere tuin. Wij waren de wereld te rijk.

Wij groeiden op in een gezellig gezin waar Hait altijd aan het prutsen was. De vensterbank stond soms vol met afdrukraampjes van het fotograferen. Daar mochten wij niet aankomen. Die moesten later ontwikkeld worden.

In de zomer van 1921 was er een ware hittegolf over Nederland. De woningen in de Patrimoniumstraat – 'Revolutiebouw' noemde Hait dat – kregen het hard te verduren. Al het hout van die woningen droogde in waardoor grote naden en kieren ontstonden. Daarbij brak er ook nog een vlooienplaag uit. Als je in bed lag en de benen onder de dekens vandaan kwamen, in korte tijd tientallen vlooiën op je benen zaten. Menig kind ging naar school met een witte doek, besprenkeld met azijn, om de hals om de vlooiën maar op een afstand te houden. Mem dweilde van tijd tot tijd de vloeren met lysol.

Bij de woningen waren regenwaterbakken die in die zomer allemaal droog kwamen te staan. Drinkwater werd aangevoerd vanuit Heerenveen, want waterleiding was er toen nog niet in Joure. Daar werd echter wel aan gewerkt.

Gingen wij eerst naar de lagere school aan 't Zand, in 1921 na de verhuizing werd dat de school aan de Midstraat.

Vaak maakten wij met Hait zo zondagsmorgens een grote wandeling en dan vertelde hij je overal van, zoals vogels, bloemen en planten, bomen en leerde hij je hoe je een fluitje kon maken van wilgenhout en van fluitekruid. Hij probeerde altijd een duidelijk antwoord te geven op alle vragen die je hem stelde. Hait was zelf leergierig en hij wilde dat zijn kinderen zo veel mogelijk zouden leren en daar wilde hij best aan bijdragen.

Mem leerde ons als meisjes ook zo veel mogelijk over het huishouden: naaien, stoppen, haken, breien, koken enz. Ik was 13 jaar toen ik van school afkwam, maar ging 's avonds nog wel naar de avondschool, waar meer plezier dan leren werd gemaakt.

Mijn eerste dienstbetrekking was bij Eelke de Boer, die tegenover de grote kerk aan de Midstraat woonde. Als kindermeisje ben ik daar anderhalf jaar geweest. Daarna kwam ik in betrekking bij apotheker Rensing, waar ik een anderhalf à twee jaar als tweede meisje ook veel ervaring heb opgedaan. Hierna kwam ik bij de groeten- en fruitkweker Sybolt Bast. Daar diende ik voor hele dagen. Naast de gezinshulp die ik daar deed, hielp ik ook wel mee met het plukken van vruchten. Daar heb ik heerlijk genoten van de buitenlucht en de vrijheid in mijn werk. Daar vond ik het ideaal. Helaas werd ik langdurig ziek en was ik genoodzaakt deze dienstbetrekking op te geven. Ik ben meer dan een jaar ziek geweest. Aanvankelijk veel pijn in de beenderen en overgaand naar het zenuwgestel. Door Mem haar goede zorg en verpleging en door veel liefde omringd, ben ik gelukkig weer genezen en als een stevige meid opgegroeid.

Na nog een kortdurende dienstbetrekking kwam ik terecht bij een rentenierend ouderpaar, de familie Van der Hoek die aan de Scheensweg woonde. De man was vroeger boer geweest. Daar heb ik heel wat 'lessen' gehad in het boerenleven, want daar kwamen veel mensen van dat soort en vertelden dan hun levenservaring. De oudjes waren net een Beppe en Pâke voor mij. Ik kon geen kwaad doen. Daar ben ik vier jaar in betrekking geweest. Het was Amor die mij daar weglodste en dat ging als volgt:

Vader en moeder waren vurige socialisten en lid van de S.D.A.P.. Ieder jaar hield de S.D.A.P. in december het Sint Nicolaasfeest voor de kinderen. Daaraan voorafgaand werden Sint en Piet in optocht door de Midstraat Joure ingehaald. dit feest werd altijd op een zondag gehouden. Voorop speelde het muziekkorps 'Steun in de Strijd' uit Sneek dat verwant was aan de S.D.A.P. in Sneek. Bij dat korps waren ook twee broers en heetten Murk en Jan Sminia.

Murk en ik, wij vonden elkaar en de verkering was begonnen. Na drie jaar verkering trok ik weg bij Van der Hoek en bestelde me bij de familie Halbertsma, die directeur was van de Melk- en Kaasfabriek Normandia te Sneek dat aan de Leeuwarderweg stond. Murk werkte daar ook bij. Vier jaar lang heb ik dat gezin met plezier en genoeg verzorgd. Mevrouw Halbertsma was als zovele 'Burgervrouwen van Stand' liefst niet met de huishouding bezig. Zij was op de Landbouwschool in Wageningen geweest en was het liefst in haar hoekje in de tuin bezig met het kweken van allerlei groenten en fruit. 't Was voor mij een lustoord daar aan de Leeuwarderweg in Sneek.

Murk en ik, wij liepen met plannen om te trouwen, maar daarvoor had je toch eerst wel een woning nodig. We keken in de stad om ons heen of er voor ons een huis was. We vonden een leegstaande woning die te koop was. Dat was het pand no. 1 in de Colignystraat. Na veel wikken en wegen werd Murk eigenaar van het pand. Dat was een hele stap voor mij en ik heb dan ook vaak in angst gezeten of we alles wel konden betalen, want door de werkloosheid thuis en de armoede die er heerste en waar menig gezin mee kampte, was ik doodsbang voor andermans geld. Murk had wat verder gekeken en kreeg de hypotheek zomaar voor elkaar. Hait heeft het nodige timmerwerk verricht en een vriend van Murk, later zijn zwager, Ulbe de Wit, heeft het met zijn vader geschilderd.

Toen Lykele eind 1938 verplaatst werd van Leeuwarden naar Sneek kwam hij bij ons tijdelijk in de kost. Samen met Murk hebben ze een woning in de 2^e Woudstraat gevonden en gehuurd. In die tijd voor f 4,50 per week. Nu konden Hait en Mem ook naar Sneek komen. Het was inmiddels voorjaar 1939.

Na een paar gelukkige huwelijksjaren werd Murk ziek en is vrij spoedig overleden. Op 16 mei 1938 was Fedze geboren, genoemd naar zijn vaders vader. Na het overlijden van Murk in september 1939 bleef ik achter met een baby van ruim 1 jaar.

1940. De oorlog breekt uit en maakt alles nog somberder en triester. Ik leefde van een wekelijkse steun van het Old Burger Weeshuis in Sneek en het pensioengeld van twee dames die bij mij inwoonden. De beloning van toen was niet te vergelijken met tegenwoordig. En zo ben ik een paar jaar verder gedobberd. Heel veel steun en liefde heb ik in die tijd van mijn ouders, broers en zuster gehad.

Jan, de broer van Murk, verloor zijn vrouw en stond nu alleen. Kinderen hadden ze niet. De toestand in de wereld werd steeds grimmiger en maakte je angstiger. De twee dames die bij me woonden wou ik niet langer houden en werden verwisseld door twee mannen. Het bleek mij na verloop van tijd dat ik er financieel niet beter op werd. Die jonge kerels aten als wolven. Zij kochten aardappelen en diverse etenswaar, maar ik moest betalen. Praktisch alles werd gerantsoeneerd en veelal niet te krijgen. De bom barstte toen beide heren in de nacht dronken thuis kwamen. Ik heb ze meteen de huur opgezegd en de heren konden vertrekken. Daarna heb ik nog wat kneusjes van 80 jaar gehad.

Jan Sminia werkte bij garage Osinga en woonde in de Parkstraat. Toen zijn moeder overleed, kwam zijn vader bij hem inwonen en daar zaten ze dan zonder hulp van vrouwen. Na korte tijd vroeg Jan mij bij hem te komen. Na wikken en wegen heb ik dat toen gedaan en gingen wij wonen in de Parkstraat, nu met zijn vieren: Jan, zijn vader, Feddy en ik.

Nu het huis in de Colignystraat vrij kwam, zijn Lykele en Ali, die om oorlogsomstandigheden al een jaar getrouwd waren en nog niet samenwoonden, snel in dat huis getrokken. Deze situatie maakte dat ik heel wat spullen heb kunnen overdragen aan Lykele en Ali. Die konden het maar al te goed gebruiken, want het was ondoenlijk om aan wat goeds te komen. Wat je kocht, was in vele gevallen surrogaat. Door deze ontwikkeling waren dus ook zij geholpen.

Op 20 november 1943 zijn Jan en ik getrouwd. Hij zowel als ik hebben heel wat verdriet gehad en dat maakte dat wij samen een nieuwe toekomst voor ons beiden hoopvol tegemoet zagen. Feddy was rijk met z'n pappa. Hij kreeg er in de loop der jaren nog een zuster en twee broers bij, en wel: Ali, Murk en Goos Jan. De kinderen hebben geen problemen met deze situatie.

Toen Lykele en Ali met hun gezin in 1957 naar Leeuwarden verhuisden, omdat Lykele bevorderd was en verplaatst, zijn Jan en ik met de kinderen naar de Colignystraat verhuisd. De kinderen trouwden één voor één en zo bleven wij samen over.

Maria Brandsma